

ANMELDELSE:

UDFORDR ELEVERNE OG UNDERSTØT DEM I AT GÅ FRA KONKRET HVERDAGSSPROG TIL ABSTRAKT FAGSPROG

ENGLISH LEARNERS. ACADEMIC LITERACY AND THINKING – LEARNING IN THE CHALLENGING ZONE. GIBBONS, PAULINE: (HEINEMANN. 2009).

AF DORTE ØSTERGREN-OLSEN, ADJUNKT, CAND.PÆD. I DANSK, CENTER FOR LÆSNING OG SKRIVNING, UCC

Bogen introducerer at arbejde sprogbaseret og genreorienteret med faglige tekster i skolens fag og rummer en række eksempler på aktiviteter, som faglærerne kan bruge i deres fag til at integrere arbejdet med fag og sprog. Bogen findes også på svensk: *Lyft språket – lyft tänkan*. Språk och lärande. Hallgren & Fallgren. 2010.

Denne bog er et fundamentalt værk i forhold til at sætte fokus på udvikling af elevers skriftsprogskompetence i fagene - academic literacy. Bogen giver både den teoretiske baggrund og mange konkrete ideer til en undervisningspraksis inden for det, vi herhjemme kalder faglig læsning og faglig skrivning – nemlig det at udvikle et fagsprog som en del af tilegnelsen af skolens fag.

Bogen er oversat til svensk i 2010, men denne anmeldelse er baseret på den engelske udgave, og det engelske skal virkelig ikke afskrække. Man kan i den grad fornemme, at bogen er skrevet af en, der forsker i sproglig formidling. Indholdet formidles i et modtagervenligt og velvalgt sprog.

Begrebet academic literacy udfoldes henover 8 kapitler. Et af bogens fokuspunkter er at højne forventningerne til, hvad det er muligt at opnå læringsmæssigt med alle elever herunder andet-sprogselever. Det handler primært om udvikling af intellektuelt udfordrende undervisningsforløb, der inkluderer skriftsprogskompetence, og hvor tænk-

ning værdsættes. Undervisningsforløb der vægter, at eleverne udfordres til at tænke kreativt, transformere information, reflektere over hvorfor-spørgsmål, og som bygger videre på elevernes forståelser gennem deltagelse i fordybende classesamtaler, der lykkes via stilladsering¹ og støtte.

Bogens omdrejningspunkt er undervisning af andet-sprogselever. Gibbons peger på, at forskning har vist, at netop denne gruppe elever gennem stilladsering får langt bedre muligheder for at tilegne sig skolens undervisning, samtidig fremhæver hun også, at rigtig mange elever profiterer af et mere eksplicit fokus på udvikling af skriftsprogskompetence i fagene.

Hvad er academic literacy?

Gennem skoletiden vil der flere gange opstå et gab mellem skolens skriftsproglige krav og elevernes skriftsprogskompetence. Set i forhold til danske forhold vil disse kritiske perioder ligge omkring 3. klasse, hvor tekster både i dansk, historie og natur/teknik stiller nye og større forventninger til læserne – samt omkring 7. klasse, hvor nye fag som fysik og geografi kommer til – fag med nye begreber og nye teksttyper, der udfordrer de fleste elever.

Gibbons betoner, at begrebet academic literacy er langt mere end læseforståelse og afkodning. Academic literacy koder viden på måder, der er forskellig fra den måde, viden udtrykkes på i hverdagen. Hun giver følgende eksempel:

Yngre børn vil kunne konstatere om en køleskabsmagnet, at *den hænger fast på køleskabet, men ikke på træbordet*. For at kode denne viden mere videnskabeligt kunne det formuleres:

Magneter tiltrækkes af nogle former for metal. For at øge abstraktionsgraden yderligere kunne det igen reformuleres til:

Magnetisk tiltrækningskraft forekommer kun mellem jernmetaller.

Med afsæt i det konkrete hverdagsprog videreudvikles sproget til at blive et mere abstrakt og generaliserende videnskabeligt fagsprog. Sproget skifter i forhold til den kontekst, det er en del af.

Når man kan anvende de fagsprog, der bruges i skolens forskellige faglige kontekster, har man erhvervet academic literacy.

At udvikle academic literacy i alle skolens fag involverer altså at kunne anvende et nyt sprog. Det tekniske fagsprog, som et fag bruger, er ikke kun en jargon. Det handler også om forståelsen af fagets indhold. For eksempel indeholder det at forstå begrebet fotosyntese en del af forståelsen af faget biologi. Man kan altså ikke adskille forståelsen af fag og sprog. Tilegnelsen af et nyt fag drejer sig ikke kun om at opnå et nyt ordforråd. Det er en del af det, men det betyder også, at man lærer at udtrykke sig mere koncist og præcist i forhold til

de komplekse ideer og koncepter, der er en del af fagets indhold.

For at illustrere dette fremkommer Gibbons med følgende to teksteksempler.

Den ekstreme tørke havde forårsaget en fejlslagen høst, hvilket resulterede i omfattende sultepidemi med mange omkomne især børn og ældre.

For at forklare denne sætning til mindre børn er man nødt til at sige noget i retning af:

Det havde ikke regnet i lang tid. Bønderne havde plantet korn som majs og hvede, men fordi det ikke regnede, visnede kornet. Da der ikke kom noget korn, fik folk ikke noget at spise, og de blev meget sultne. Fordi de ikke fik nok at spise, døde mange af dem, specielt børn og gamle mennesker.

Både gennem ordforrådet og det sproglige mønster synliggør de to tekster forskellene på hverdagsprog og academic literacy.

At være subject literate vil sige at kunne et fags fagsprog - at kunne forstå, hvordan fagets store ideer er organiseret og hænger sammen altså at kunne **tænke, læse og skrive** i faget.

At udvikle academic literacies - fagsprog i fagene - er nøglen til at blive en lærende i et intellektuelt udfordrende læringsmiljø.

Fra konkret hverdagsprog til abstrakt fagsprog

Gibbons karakteriserer forskellene mellem hverdagsprog og det akademiske fagsprog ud fra følgende.

I forhold til det kontekstafhængige hverdagsprog er fagsproget:

- tættere på det skrevne sprog
- mindre personligt
- mere abstrakt
- mere leksikalsk tæt
- mere struktureret

Gibbons påpeger, at det kun giver mening at undervise i udvikling af fagsproget med ordforråd og fagspecifikke teksttyper som en del af indholdet i faget, og hun fremhæver derfor, at faglærere må se deres ansvar i at udvikle elevernes *academic literacy*. Det er fuldstændig i tråd med Fælles Mål, 2009, der netop betoner faglig læsning og skrivning i fagene og har indskrevet det eksplicit i flere af fagenes trimål.

Faglærere må kende de krav, deres fags fagsprog stiller til eleverne, for at de kan undervise i det. Eleverne vil ikke bare samle den fornødne viden op. Det må gøres eksplicit. Det kræver, at man udvikler et sprog til at tale om sproget.

Lige såvel som elever skal lære at bruge sproget, har de også brug for at udvikle et sprog til at tale om sproget – et **metasprog**. Elever skal både undervises i, med og om sprog. Eleverne skal blive opmærksomme på sprogets form og funktion og den passive stemme i teksten. Gibbons giver eksemplet, at formålet med den diskuterende tekst er at overbevise/overtale læseren til at indtage et bestemt synspunkt. En diskuterende tekst præsenterer argumenter og modargumenter i forhold til et emne og kommer ofte til slut med en konklusion. Da alle elever gerne skal udfordres i den zone, hvor de har svært ved at udføre opgaven selvstændigt, og læreren ikke kan være mere end et sted ad gangen, må der søges efter veje til at understøtte elevens selvstændige arbejde i deres udfordringszone. Her peger Gibbons på, at det fx kan ske ved, at eleverne har et stilladserende ark med afsæt i den tekststruktur, de skal skrive i.

Bogen igennem fremkommer Gibbons med mange konkretiseringer og praksiseksempler, der giver inspiration til undervisning, hvor fagets indhold og sprog går hånd i hånd. Det handler om lige som i mester-

læren at gøre læringen synlig. Det, der er automatisk for eksperter, må gøres eksplicit for novicen.

Udvikling af skriftsprogskompetence i et fag er nøglen til både at klare sig godt i faget, og så medvirker det til, at man forstår fagets dybde, strukturer og store ideer samt kan tænke og ræsonnere på fagspecifikke måder.

Gibbons billedliggør det med følgende eksempel: fisken ser ikke, vandet den svømmer i – på samme måde ser faglærere ikke sproget, deres fag er pakket ind i, men det er en vigtig opgave for faglæreren at støtte eleven i at pakke fagets viden ud.

Undervisning i sprog handler især om bevidstheden om, at sprog er en del af en kontekst, og sproget er karakteriseret ved tre forhold:

- Hvad tales der om? (Field)
- Hvem taler med hvem? (Tenor)
- Tale eller skrift? (Mode)

Disse tre forhold benævner den australske funktionelle tekstlingvistiker M.A.K. Halliday **field**, **tenor**, **mode**. **Field** referer til tekstens emne. **Tenor** refererer til relationen mellem taler og lytter/ skriver og læser. Og **mode** refererer til kommunikationskanalen – tale eller skrift. Disse tre forhold konstituerer til sammen tekstens **register**.

En af de mest signifikante ting, elever lærer gennem skoleforløbet, er at tale, læse og skrive i flere og flere fag(eller fields) på en mere og mere abstrakt og upersonlig måde (altså at anvende mere formel tenor og udtrykke det, de har lært gennem et mere og mere skriftligt mode).

Jo mere folk taler sammen og gør noget sammen, des mere kan de tage for givet i deres fælles kommunikation. Jo længere væk sproget kommer fra begivenheden, der skrives om, jo mere skal udtrykkes eksplicit i teksten.

Det er vigtigt, at eleverne bliver opmærksomme på kendetegn ved det abstrakte akademiske fagsprog for, at de kan pakke den faglige viden, sproget indeholder ud. Gibbons peger på to vigtige kendetegn ved akademisk sprog:

- Nominaliseringer (verbalsubstantiver, verbaladjektiver)
- Nominalgrupper

Hvis vi ser på det tidligere eksempel med køleskabsmagneter, så bliver de sproglige ændringer meget tydelige. I den første sætning i det konkrete hverdagsprog optræder hverken nominalgrupper eller nominaliseringer. De fremkommer til gengæld, når sproget bliver fagligt og abstrakt:

Den hænger fast på køleskabet, men ikke på træbordet.

Magneter tiltrækkes af nogle former for metal. (En nominalgruppe)

Magnetisk tiltrækningskraft forekommer kun mellem jernmetaller. (Nominalisering)

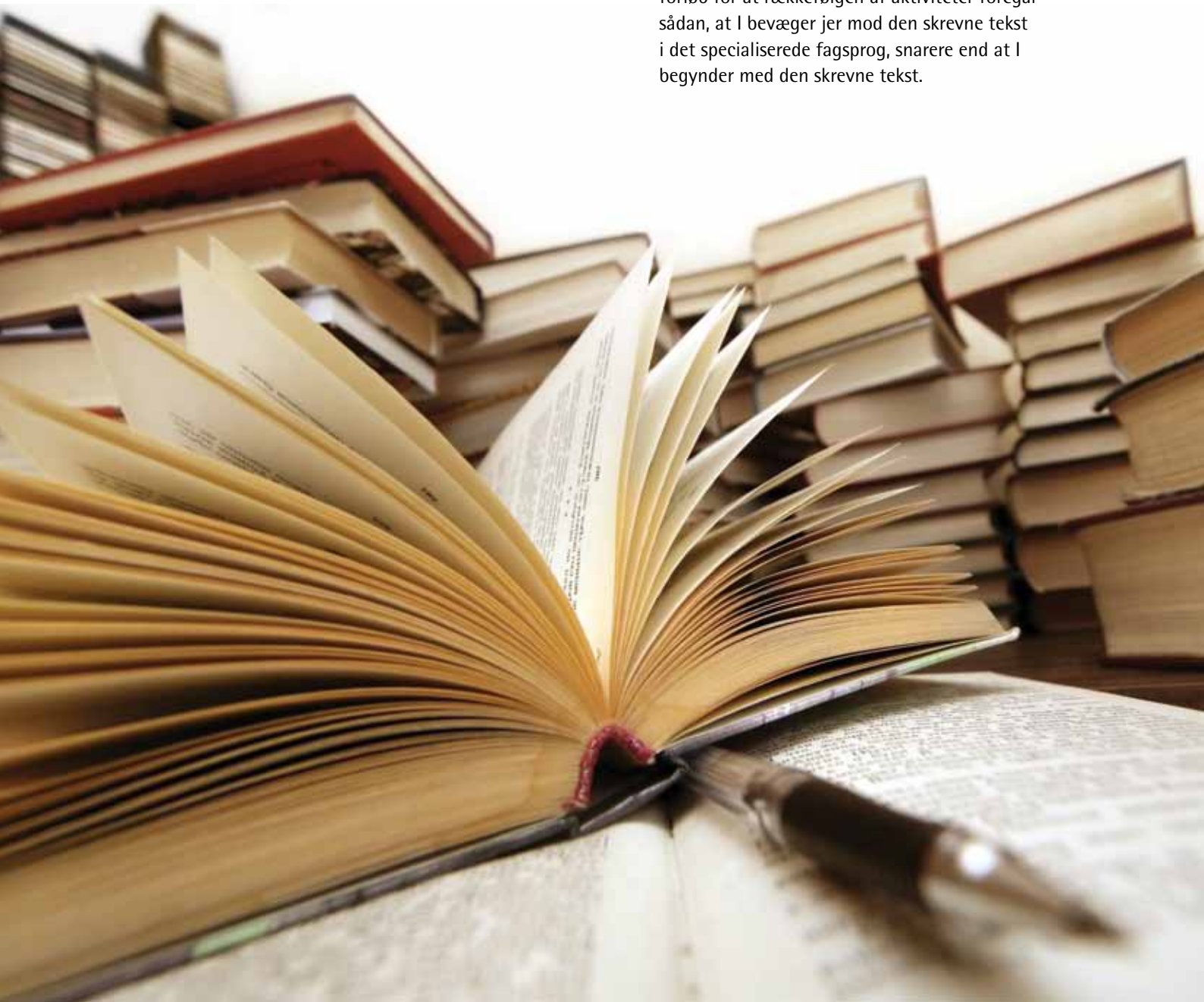
På samme måde i det andet eksempel om tørke er nominalgrupper som *den ekstreme tørke* og *en fejlslagen høst* helt forsvundet i forklaringen til det mindre barn.

For at indføre novicen i et nyt fag og et nyt fagsprog kan der opstå den fare, at læreren for ofte oversætter fagsproget til hverdagsprog uden at understøtte elevens løbende tilegnelse af fagets fagsprog, men i stedet bliver i hverdagsproget.

For at imødegå dette peger Gibbons på fire vigtige principper i forhold til undervisning og læring. Det gælder for alle elever, men det er af signifikant betydning for andetsprogs elever:

Gå fra det kendte, hverdagsagtige og konkrete til det fagspecifikke, ukendte og abstrakte.

- Anvend konkrete eksempler som eleverne kender og kan relatere til via deres erfaringer uden for skolen.
- Brug det kendte sprog til at samtale om disse erfaringer, før det specialiserede fagsprog inddrages.
- Sørg i forhold til planlægning af undervisningsforløb for at rækkefølgen af aktiviteter foregår sådan, at I bevæger jer mod den skrevne tekst i det specialiserede fagsprog, snarere end at I begynder med den skrevne tekst.

Det handler om at bygge bro mellem, på den side det eleven medbringer af tidligere læring, erfaring, forståelse og færdigheder og på den anden side, det læreplanen siger, undervisningen skal indeholde. Broen mellem de to sider skal sikre, at det ikke forbliver to parallelle verdener. Når vi beder eleverne forklare det komplekse med deres hverdagsprog, bygges der bro mellem de to sider, samtidig med at læreren får indblik i elevens reelle forståelse og sikrer, at eleven har opnået reel ny viden og ikke bare kan anvende et papegøjesprog uden at have den bagvedliggende forståelse.

Ud af komfortzonen og ind i den faglige og intellektuelt udfordrende zone

I læreplaner og undervisningsforløb, der tilgodeser andetsprogsleven, må gøres op med nogle kontroversielle aspekter så som, at alle elever skal lære det samme, fokus på faktaviden, definitioner og færdigheder frem for problemløsning, tænkning, som kræver dybdeviden og dybere forståelse.

Denne bog repræsenterer det synspunkt, at andetsprogsleven skal tilbydes intellektuelt udfordrende og virkelighedsorienteret undervisning med mange muligheder for at lære sprog og eksplicit blive undervist i sprog, og hvor færdigheder og viden indgår i en meningsfuld sammenhæng med autentiske opgaver, der involverer elever i sprogbaseret lærende samarbejde.

Gibbons refererer til forskning, der har identificeret tre vigtige kriterier, som til sammen definerer, hvad højt kvalificeret intellektuelt udfordrende undervisning skal indeholde. Det første kriterium drejer sig om, at undervisningen skal indeholde "videnskonstruktion", hvor eleverne tilegner sig ny viden gennem aktiv konstruktion. Det andet kriterium handler om "Disciplined inquiry"², og det sidste går på, at læringen skal have værdi for eleverne udover skolen.

Desuden skal undervisningen ifølge Gibbons indeholde scaffolding – altså stilladsering under elevens læring, der gør, at undervisningen ikke reduceres og simplificeres for eleverne, men netop giver mulighed for at skabe intellektuelt udfordrende undervisning.

Gibbons peger på tre vigtige karakteristika ved stilladsering:

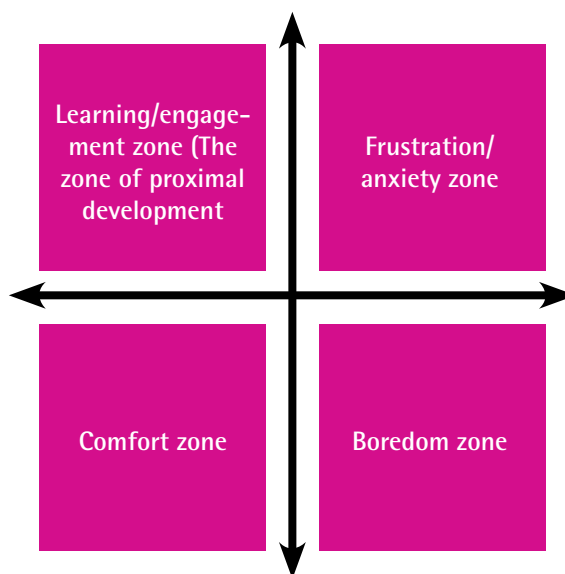
- Det er midlertidig hjælp, der kan assistere den lærende til at flytte sig mod nye koncepter, nye niveauer af forståelse og et nyt sprog.

- Det gør den lærende i stand til vide, hvordan man skal gøre noget, så de lettere vil kunne lave opgaven alene.
- Det er orienteret mod fremtiden som med Vygotskys ord: det den lærende kan gøre med hjælp i dag, vil han/hun kunne gøre alene i morgen.

Stilladsering er altså lærerstøtte i praksis, som igen er kernen i at fremme elevens autonomi i læring og undervisningen. Vi lærer og udvikler nye ideer gennem samarbejde og samtale.

Hvad er så intellektuelt udfordrende læring? Det drejer sig om, at den lærende konstruerer viden frem for at reproducere viden. At den lærende stiller spørgsmål, problemløser og ræsonnerer sig frem til konklusioner. Der anvendes dybe fagrelaterede samtaler, koncepter og ideer forklares, og der tænkes kritisk og kreativt.

Eleven skal udfordres til at være i udfordringszonen frem for i de andre zoner (se figuren).

Kilde: *English Learners. Academic Literacy and Thinking – Learning in the Challenging Zone* s. 16. (Modellen er tilpasset fra Mariani, 1997)

Det er vigtigt, at den lærende får mulighed for at linke den konkrete viden til den abstrakte teoretiske viden. Det er et karakteristikum ved dyb viden, at man forstår og kan udtrykke forståelse for forbindelsen mellem konkret og abstrakt viden samt erkender forbindelsen mellem de to former for viden. Gibbons

fremhæver, at et teknisk papegøjesprog uden bagvedliggende forståelse ikke er ønskværdigt.

Læserens interaktion med teksten

Når læseren interagerer med teksten, trækker læseren på egne personlige og kulturelle erfaringer for at udlede tekstens mening. Disse personlige og kulturelle erfaringer er kendt som schema; de er mentale strukturer, der udvikles som et resultat af vores kulturelle erfaringer. Gibbons fremkommer med eksemplet, at jokes og humor forstås forskelligt fra kultur til kultur. Det bevirker, at det er essentielt for elevens læsning, hvordan eleven spores ind på tekstens mening, før teksten læses, da ens skemaer influerer på, hvordan man fortolker en tekst og forudsiger, hvad den handler om.

Den flydende læsers fire læseroller

Gibbons gør opmærksom på fire læseroller, som den flydende læser tager på sig under læsningen: afkoder, tekstdeltager, tekstbruger og tekstanalytiker. Disse fire roller konstituerer til sammen et balanceret og inkluderende syn på læsning.

Læseren som afkoder handler om at kende bogstav/lyd-relationen, læseretningen og have alfabetisk opmærksomhed.

Læseren som tekstdeltager handler om at forbinde teksten med egen social og kulturel viden samt tidligere erfaringer.

Læseren som tekstbruger ved, hvordan man deltager i sociale aktiviteter, hvori tekst spiller en hovedrolle. Den kulturelle kontekst, den lærende deltager i, er bestemmende for deres forståelse af, hvordan

skrevne tekster er, og hvad der kan gælde for en succesfuld læsning.

Læseren som tekstanalytiker kan læse kritisk. De forstår, at tekster rummer formodninger, det underforståede, det implicite, og at tekster kan være manipulerende.

Gibbons fremhæver, at de fire roller ikke repræsenterer et udviklingsforløb. De kan alle bruges på alle niveauer af læsning. Men skal eleverne blive literate/skriftsprogskompetente, skal der fokuseres på opgaver inden for alle fire niveauer af læsning.

Før, under og efter læsningen

Læseopgaver omfatter i regelen tre hovedtyper af læseaktiviteter: **før, under og efter læsningen**.

Selv gode læsere har glæde af før-læseaktiviteter til at stilladsere under deres forståelse af komplekse tekster. Det kan fx være en skelettekst (en tekst, der viser den typiske tekststruktur som et støttende skelet, og hvor et eller flere afsnit af en tekst er bevareret), der synliggør den kommende teksts struktur, så noget af tekstens kompleksitet opløses, og på denne måde bliver kendt for eleven.

I forhold til under-læseaktiviteter handler det især om at eksplicite de ubevidste tanker, processer og praksisser, som den flydende læser anvender.

Gibbons giver mange konkrete ideer til, hvad man kan gøre både før, under og efter læsning. Hun peger på vigtigheden af under læsningen at holde pause, at forudsige, at stille spørgsmål til teksten i margin og at stilladsere en detaljeret læsning. Sidstnævnte indeholder fem punkter:

1. Identificer en sætning i teksten.
2. Parfraser sætningen i et sprog, eleverne vil forstå.
3. Bed eleverne finde sætningen og læse de ord i teksten, der er blevet parafraseret og understrege dem.
4. Elaborer ordenes betydning ved at opmuntre eleverne til at tale om deres egne erfaringer i forhold til de parafraserede ord.
5. Diskuter vigtige sætninger og ord fx ved at undersøge betydningen af en særlig sætning, og hvad det ville gøre ved teksten, hvis sætningen eller ordet var udeladt. Læreren kan også gøre eleverne opmærksomme på en mere kritisk læsning ved at fokusere på, hvordan et bestemt sprog skaber bestemte effekter, og hvad disse gør ved læseren.

Faglig skrivning

Gibbons påpeger, at læsning og skrivning i faget hænger sammen. At blive skriftsprogskompetent i et fag handler selvfølgelig både om at kunne læse og forstå samt at kunne udtrykke sig skriftligt i faget.

Gibbons fremhæver nogle vigtige karakteristika ved den gode skriver, så som at de forstår formålet med skrivningen, at de trækker på gode modeltekster, og ved hvordan man skal komme rundt om det, de ikke ved som fx stavning af et ord.

I modsætning hertil er de mindre effektive skrivere mere optaget af de mekaniske dele af sproget så som stavningen og korrektheden. Disse skrivere mangler fortroligheden med at skrive langt og opmærksomheden på at skrive forskellige tekster til forskellige målgrupper og med forskelligt formål. Deres tekster vil ofte lyde som nedskrevet tale. Forskning har vist, at disse børn har en tendens til kun at skrive i en genre. Derfor har disse børn brug for at blive undervist eksplicit i genre for at blive opmærksomme på alt det, der gør genrer forskellige fra hinanden.

Undervis eksplicit i genre

Når Gibbons anvender begrebet genre indebærer det, at man går i dybden med tekstens struktur og sproglige mønstre. Gibbons betoner, at der skal undervises eksplicit i genre ud fra den funktionelle grammatik, der netop indfanger de forskelle, der udtrykkes i fagenes sprog. Betegnelsen genre i den funktionelle grammatik dækker såvel de talte som de skrevne sproghandlinger, vi deltager i som medlemmer af et

særligt samfund med en særlig kultur. En genre deles af medlemmer af samme kultur. Den genkendes af dem som en genre, og dem, som er en del af kulturen, ved, hvordan genren bruges.

Selvfølgelig er det sådan, at når man ved noget, behøver man ikke at tænke over, hvordan det gøres. Den eksplicite undervisning er speciel vigtig, når elever begynder at bruge mere formelt akademisk sprog, fordi eleverne skal ud i ukendt land, og derfor har brug for støtte.

Hver genre har sine karakteristika, som gør den forskellig fra andre genrer:

- Den har et særligt socialt formål og bliver brugt til at få ting gjort gennem sproget.
- Den har en særlig struktur og organisering.
- Den har et sprog, som er særligt for den genre

Gibbons eksemplificerer dette gennem to hyppigt anvendte genrer nemlig narrativen (den berettende tekst) og den argumenterende tekst. I det følgende er Gibbons tredeling i forhold til genre: socialt formål, struktur og sprog sat ind i bokse for at give et grafisk overblik.

Narrativen

Socialt formål	Struktur og organisering	Sprog
Underholdning	Orientering Begivenheder Komplikationer Løsning	Tidsrækkefølge – tidsforbindere: Der var en gang, senere, da, lidt efter, derefter, efter et stykke tid, endelig ... Datid Handleverber Dialog og mange sigeverber Beskrivende sprog til at beskrive mennesker og ting – adjektiver og adverbier

Den argumenterende tekst

Formål	Struktur og organisering	Sprog
Overbevise læseren om et bestemt synspunkt	Klargøre synspunktet Argumenter, der støtter synspunktet Detaljer, beviser, Eksempler, der støtter synspunktet Konklusion med en gentagelse af synspunktet	Logisk rækkefølge med forbindere: for det første, for det andet, dertil, dermed, derfor, på den baggrund, endelig Nutid Emnespecifikke tekniske ord Evaluerende sprog, der udtrykker skriverens afsæt, stemme eller holdning

Kriterierne for den gode tekst inden for disse to genrer vil være meget forskellige. Derfor er det vigtigt, at læreren er eksplicit i forhold til at vise og eksemplificere det, der gør en tekst god inden for genren.

At forstå formål, organisering og sprog i de genrer, man skal skrive i, kræver, at vi giver eleverne den fornødne guidning og stilladsering for, at deres skrivning bliver succesfuld.

Hvis lærere selv har en eksplicit forståelse af, hvordan et effektivt skriftligt produkt inden for genren ser ud, så er det meget lettere at gøre det eksplicit for eleverne. Det er derfor overordentligt væsentligt, at alle lærere er i stand til at identificere de nøglegenrer, deres fag og undervisning indeholder.

Gibbons tydeliggør samtidig sit socialkonstruktivistiske syn på genrer ved at fremhæve, at det er vigtigt at være opmærksom på, at genrer er deskriptive og skal undervises deskriptivt frem for normativt. Genrer er ikke statiske, men undervisning heri kan være stilladserende for eleven. De genrer, der anvendes til dette, må fungere som prototyper, hvorover der naturligvis kan forekomme mange variationer og måder, de kan bruges på. Flydende skrivere leger med genren på mange måder, men deres læsere skal kunne genkende hvilke(n), variationen er baseret på.

The teaching learning cycle

Genrer kan stilladseres gennem the teaching learning cycle. Der går ud på, at elever opbygger viden inden for feltet (building the field). Dernæst modelleres genren (modeling the genre), hvorefter lærer og klasse i fællesskab skriver en tekst (Joint construction). Endelig er eleverne parat til selv at skrive i genren (Independent construction).

Det er vigtigt at bruge the teaching learning cycle fleksibelt i forhold til målgruppen. Alle elever har ikke nødvendigvis brug for at deltage i alle opgaver som Gibbons påpeger, men kan fx gå tidligere i gang med at skrive selvstændigt ved hjælp af et strukturark, der kan stilladserer elevens selvstændige arbejde med genren.

Gibbons fremhæver, at eksplicite kriterier og fokuserede responskemaer også vil fungere som stillads for eleverne som for eksempel en responskommentar som denne: *Næste gang skal du prøve at anvende nogle forskellige tidsforbindere. Kan du se, at du bruger meget så?*

Undervis i udfordringszonen

Gibbons fremhæver, at undervisningen skal foregå i elevernes udfordringszone. Klassesamtalen er et oplagt sted til at bygge bro mellem elevernes hverdagsprog og fagsproget på vejen til forståelse af ny viden.

Klassesamtalen er også vigtig i forhold til at give læreren indblik i elevernes **impressive forståelseskompetence**. I hvor høj grad er eleven i stand til at forstå det talte/skrevne, uden at det bliver simplificeret? Det giver samtidig eleverne mulighed for at bruge deres **ekspressive forståelseskompetence** ved at deltage i udvidede samtaler frem for i to-ords svar på spørgsmål.

At give ekspressivt udtryk for sin forståelse af et felt kræver sprog på et dybere niveau.

Eleverne skal udfordres i deres nærmeste udviklingszone. At bruge sproget ude af komfortzonen er nødvendig for at ny læring kan opstå.

Gibbons fremhæver tre karakteristika, der kendetegner den gode klassesamtale:

- Der anvendes spørgsmål-svar ikke bare til at teste elevernes viden, men også som en guide til at udvikle elevernes forståelse fx ved også at stille

hvorfor spørgsmål, der åbner for refleksion.

- Der undervises ikke kun i fagets indhold, men også i problemløsning, formål med undervisningens aktiviteter forklares, strategier demonstreres og egne tankeprocesser synliggøres.
- Der ses undervisning som sociale kommunikative processer, hvor eleverne opmuntres til at deltage aktivt, relatere løbende til tidligere erfaringer, og elevernes bidrag bruges som resurse til at fremme ny viden.

Gruppearbejde ser Gibbons også som en vigtig vej til at sørge for, at elever, som ikke er så fortrolige med skriftsproget, føler sig mere trygge og parate til at løbe risikoen og komme ud af læringens komfortzone.

Samtidig peger hun på vigtigheden af at opstille klare mål for undervisningen. Eleverne skal vide, hvorfor de lærer, og hvorfor dette er vigtigt at lære. Kriterier skal synliggøres og deles med eleverne, så bliver kriterierne midler i elevernes læring. Desuden skal eleverne involveres i udvikling af kriterierne.

Bogen igennem stilladserer Gibbons læserens læsning ved at slutte hvert kapitel med en opsummering af kapitlets vigtigste pointer samt fremkomme med væsentlige spørgsmål til refleksion.

Opsummerende vil jeg sige, at Gibbons leverer alle de essentielle argumenter for, hvorfor det er vigtigt at udfordre og udvikle eleverne og skubbe dem ud af trykzonen, så de kan undersøge og langsomt tilegne sig fagenes fagsprog i takt med deres tilegnelse af faget. Gibbons viser tillige mange veje til, hvordan lærere og elever blandt andet gennem stilladsering kan fastholde fagenes kompleksitet frem for at reducere og simplificere indholdet i undervisningen. Altså her er VÆRKET om den faglige læsnings og skrivnings hvorfor, hvad og hvordan.

Slutnoter

- 1 Stilladsering er en oversættelse af begrebet scaffolding, som Gibbons anvender både her og i *Scaffolding language – scaffolding learning*. Heinemann, 2002
- 2 Disciplined inquiry (2009: 13)
  - (1) Brug af eksisterende viden inden for feltet.
  - (2) Udvikling af dyb forståelse snarere end overfladisk kendskab og usammenhængende delviden.
  - (3) Elaborer og giv udtryk for ideer og findings gennem dybere kommunikation.